

עולם ההלכה

מכון סמיכה
נייש כל אחד
נוכח ההלכה

גיליון כ"ח | שבת קודש פ' נשא | י"א סיון תשפ"ה

 עולם השבת
Rabbi Yitzhak Sultan Maggid Shuir, Curriculum Developer.

 עולם הגיור
הרב אברהם רניאל דגן

Filtering water for insects on shabbos

Chayei Adam¹ discusses whether one may filter water to remove insects on Shabbos. On the one hand this water is not drinkable because of the halachic problem of consuming bugs and therefore it should be forbidden, as it is forbidden to filter all water that is not potable. On the other hand, one can argue that from a taste perspective the liquid is potable, as is evidenced from the fact that the average non-Jew would drink the water without filtration. Since the water does not contain large insects that are inherently disgusting, such as flies, perhaps it should be treated as potable water and can be filtered on Shabbos. Chayei Adam leaves this question unresolved. However, Levush,² Shulchan Aruch Harav³ and Eglei Tal⁴ consider water containing insects not potable and forbid filtering this water on Shabbos.

הרב ישראל בעלסקי בצעירותו

Rav Yisroel Belsky⁵ discusses the issue of copepods in the New York City water system and while he allows drinking the water (for reasons beyond the scope of this work), he discusses using a filter to remove these insects on Shabbos. He rules unequivocally that if one maintains that the water is forbidden to drink because of the insects, one may not filter the water on Shabbos. He explains that the halacha follows the aforementioned poskim that water that one halachically cannot drink is considered not potable and may not be filtered on Shabbos. He explains that there is no difference between straining this water with a strainer or using a filter affixed to the sink, in both cases it is forbidden.⁶ Rav Belsky adds that if one maintains that drinking the water is technically permitted, due to the kosher status of any insect present in it, and the filtration is only being done as a matter of stringency, it is permitted to filter the water on Shabbos.

Straining when pouring food down the drain?

The *poskim*⁷ write that separating two foods with the intention of throwing them both away is not considered an act of *borer*. Therefore, one may pour food down the drain even though the thicker pieces will be caught by the strainer in the drain. Since his intent is to discard all the food, this is not an act of *borer* and it is permissible.

¹Shabbos 16:8

²319:16

³319:23

⁴Meraked 7

⁵Shulchan Halevi chapter 9:5 and Birurei Halacha 12.

⁶In this reference he disagrees with a leniency extended by Minchas Yitzchak 7:23 who writes that one may use a faucet filter to filter out insects. Minchas Yitzchak contends that a filter attached to the sink is not a *kli borer* and it is permitted to separate the *ochel* from *pesoles*, for immediate use. He bases this on a teaching of Chazon Ish. However, Rav Belsky disagrees and maintains that a faucet filter is a *kli borer* and he proves that this is actually the view of Chazon Ish.

⁷Igros Moshe 4:74:5, Ayil Meshulash ch. 7 fn. 111, Chut Shani vol. 2 p. 96, Tzitz Eliezer 7:12, Shemiras Shabbos K'Hilchoso ch. 12 fn. 49 and Halachos of Shabbos p. 196.

דרישות הגיור: מומחיות ובדיקה מעמיקה

על המגיירים להיות מומחים ויראי אלקים ולחקור ולבדוק היטב כתב הרמב"ם (הלכות איסורי ביאה פ"ג הי"ד): "המצוה הנכונה - כשיבוא הגר או הגיורת להתגייר בודקין אחריו שמא בגלל ממון שיטול, או בשביל שררה שיזכה לה, או מפני הפחד, בא להכנס לדת. ואם איש הוא בודקין אחריו שמא עיניו נתן באשה יהודית ואם אשה היא שמא עיניה נתנה בבורח מבחורי ישראל. ואם לא נמצא להם עלה - מודיעין אותן כובד עול התורה, וטורח שיש בעשייתה על עמי הארצות, כדי שיפרושו. אם קבלו ולא פירשו, וראו אותן שחזרו מאהבה - מקבלים אותן, שנאמר: "ותרא כי מתאמצת היא ללכת אתה ותחדל לדבר אליה" (רות א יח).

והנה, הגם שמעיקר הדין אין לקבל את המתגייר לשם דבר, ורק בדיעבד נפסקה ההלכה שגם כשסיבת הגיור הייתה לשם דבר, הגיור תקף אם הייתה כוונה אמיתית לקבל עול תורה ומצוות, בכ"ז בדורות האחרונים דנו הפוסקים בכמה מקרים פרטיים שנשאלו, אם ניתן להקל בשעת הדחק לקבל גם כשסיבת הרצון להתגייר ולקבל עול מצוות לא היה לשם שמים, וכגון כשיש חשש שהיהודי שהכיר את הנכריה אינו מוכן לעזבה ויצא לתרבות רעה אם לא יגיירו אותה. וכן בכמה מקרים, יש שדנו להתיר לגייר מצד חשש שלא יטמעו בישראל ללא ידיעה שהם גויים[1].

אמנם כתבו הפוסקים שבדורות האחרונים מוכרחת בדיקה יתירה לוודא שקבלת המצוות היא אמיתית. ובלשון הגרי"א הרצוג (היכל יצחק אבה"ע א' סי' כ"א): "ודע שאעפ"י שהדין כבר מימי התנאים ז"ל הוא שבדיעבד כולם גרים הם, יש לי חשש רציני בזמן הזה, לפי שלפנים בישראל, היה העברייני נבזה ונרדף בעמו, וע"כ כשקיבל עליו גוי יהדות, אעפ"י שהסיבה הראשונה שהניעו לכך היתה אישות, הרי ידע שיהא מצבו רע מאד בחברה היהודית, (ומהחברה הגויית היא תלוש ונעקר), אם לא יתנהג כתורה, משא"כ בימינו שיש הרבה יש חפשים, ולא רק שאינם מתקשים בגלל זה, אלא שעומדים עוד בראש האומה והקהלות, וע"כ יש לחוש שאיננו באמת מקבל עליו לשמור את המצוות, אלא שמשום הסיבה, הוא אומר בפיו, אבל לבו כלו רע, והריטב"א אומר שאבג אונסו גמר וקיבל, ובימינו י"ל שאבג אונסו הוא אומר מה שאומר אבל למה לו לגמור בדעתו לשמור באמת וד"ל, וע"כ היום האחריות מוטלת ביותר על הרב להתבונן בכל מקרה עד שתתישב דעתו עליו שבני אדם הללו מסתבר שבאמת ישמרו את דת קדשנו".

עד"ז ראה גם בדברי ה"דבר אברהם" (ח"ג סי' כ"ח), אחיעזר (ח"ג סי' כ"ו), ועוד רבים, וראה בהנסמן בספר "המבדיל בין ישראל לעמים-גיור כהלכה" (פ"ב). וכ"כ הגר"מ פיינשטיין בכ"ז תשובות, ולדוגמא (אגרו"מ יו"ד ח"ג סי' ק"ו): "ענין הגרות רובן דרובן הם בשביל אישות שבעצם אין ראוי לקבלם, ורק כשקבלום הם גרים, אף כשקבלו עליהם כל המצוות מאחר שלא באו להתגייר לשם שמים, ולכן פשוט שיש לחוש שאף שאומרים לפני הב"ד שזקק להם שהם מקבלים עליהם המצוות אינו אמת וצריך לבדוק ביותר. וזהו כוונת הש"ע יו"ד סימן רס"ח סעי' י"ב בנודע שבשביל דבר הוא מתגייר חוששים לו עד שתתברר צדקתו, והוא משום דכיון שבשביל דבר נתגייר יש לחוש שמא אף שקבל המצוות בפיו לא קבלם בלבו... שלכן חוששין לו להחזיקו רק כספק גר עד שתתברר צדקתו ויעשה בדין גר ודאי ורובו הפעמים ואולי גם כל הפעמים הרי בני ישראל שרוצה בנכרית ובת ישראל הרוצה בנכרי אינם שומרי תורה בעצמם, שלא מסתבר שהנכרי והנכרית שמתגיירין בשבילם ישמרו דיני התורה יותר מהם שהיו כאנו סהדי שאין מקבלין המצוות בודאי, שלכן צריך ישוב הדעת גדול בקבלת גרים, ובעונותינו הרבים נתפרץ כל כך בהרבה מקומות שמקבלין אותן גם רבנים יראי ה' מפני הלחץ והדחק מבעלי בתים עליהם...". "וברוב הגרות שבמדינה זו שבשביל אישות אין מקבלין המצוות, אף שאומרים בפיהן שמקבלין, דהוא כנודע שמרמין דהא לא תהיה עדיפה מבעלה שהוא מופקר ועובר על כל דיני התורה..." (ח"א יו"ד סי' קנט).

כך כתב הרבי תרגום מאנגלית (Letters and the Spirit ח"ה ע' 124): "ההלכה ברורה מאוד בנחישותה שהעומד להתגייר מקבל את כל המצוות ביושר ובלב שלם. קבלת כל המצוות מלבד מצווה אחת פוסלת אוטומטית את הגיור והוא נשאר לא יהודי כבעבר. אפשר להטעות רב או בית דין רבני, בהצארה כנונות לקבל את כל המצוות, אבל אי אפשר להוליך שולל את הבורא שהוא זה שמחדיר את הנשמה...". כך כתבו הגר"ש וואזנר בעל "שבט הלוי", הגר"ש קרליץ, הגר"ש זילברשטיין והגר"ש גשטטנר בעל ה"להורות נתן", במכתבם מט' מרחשוון תשמ"ה: "כאשר זקקת הגירות שלא כתורה באה לאוזנו, ושמועה שמענו שיש המקבלים גרים בלי קבלה אמיתית והבטחה גמורה לשמור כל מצוות התורה והדת. לכן הננו להודיע בשער בת רבים, כי לפי דין תורתנו הקדושה, אסור להכניס אדם לכלל ישראל אלא אם נתברר בבירור גמור ואחרי חקירות אמיתיות, שמקבל עליו לשמור כל המצוות באמת ותמים, וחלילה לומר שנשנתנו העיתון לענין זה - וכל שלא קיבל על עצמו לקיים המצוות בלב שלם, אין הגירות כלום והרי הוא נכרי".

סיפר הרב שמואל לו (לונדון) (שליחות כהלכתה ע' 148). "בשמחת תורה תשכ"ב (אולי תשכ"ג) בעת ההקפות אצל הרבי, היה צעיר א' שרקד חזק, והרחמ"א חזק את הדקוב בעל מלאכה, והוא ומה ענינו. אחרי יו"ט דברתי עם הצעיר הר"ל, והוא אמר לי שאני יהודי, אבל הוא אוהב יהדות ויהודים ורוצה להתגייר, ורוצה לדעת מה אני יכול לעזור לו. אמרתי לו שאני יביר ויחזור אליו עם תשובה. הלכתי להרחמ"א חזקוב וסיפרתי לו הענין. דבר ראשון הוא אמר לי, להיזהר עם היין. ואחר כך אמר לי "זאג איהם אז ליובאוויטש, ניט ר' קיין קעפרענפט" (=אמור לו) [=אמור לו] שליובאוויטש אינה גוף רבני, ונתן לי הפרטים של אגודת הרבנים כדי לתת לו".

בתחילת שליחותו של הרב אברהם לויטנסקי בקליפורניה, הוא ועוד שני שלוחים (הרב סטילמן והרב קונין) צלצלו להרחמ"א חזקוב מזכירו של הרבי לשאול אותו על תלמיד באוניברסיטת UCLA שרצה להתגייר, שאלו עם מי לדבר, מי יעזור וכו', ואז שמעו את הרבי אומר על הנושא: "איך דערלאז ניט קיין גירות אין ליובאוויטש, ניט ר' אטליץ סימפסאן, ניט ר' ישראל קיין דזייקאבסאן און ניט ר' שמואל [לויטין]. מ"זאג עם אפשיקן קיין וויליאמסבורג אדער צו אנדערע וואס פארנעמען זיך מיט דעם". [=אינו מאפשר כלל העיסוק בעניני הגירות בליובאוויטש, לא לר' אליהו סימפסון, לא לר' ישראל דזייקאבסאן ולא לר' שמואל לויטין. שישלחו ענינים אלו לוויליאמסבורג או לאחרים המתעסקים בהן"] (שליחות כהלכתה שם).

כך כתב הרב משה קליין (פתח דבר לספרו 'משנת הגר'): "וכבר עוררו חכמי גדולי הדורות שבית הדין העוסק בקבלת גרים יהיה מורכב מדיינים ויאי שמים בתכלית ובאל כל פניות ונגינות רות (ראה ס' עמודי שיש פרקים מחיי הגרש"ש קרליץ עמ' 242) כאשר בימי העלייה הגדולה מארצות מזרח אירופה אחר המלחמה הועלה רעיון להקים בתי דין מיוחדים לגיור. ומרו החזון איש תקף זאת בחריפות, ואמר שאפילו יהיו בתי דין אלו מורכבים מדיינים ת"ח ויראי שמים הדבר פסול בתכלית משני טעמים: א. מאחר שכל עיסוקו הוא בקבלת גרים יקל הדבר בעיניהם ולא ידקדקו בהליך קבלת הגרים די צורך. ב. מאחר שממונים על כך בידי השלטונות יש לחוש ולפסולם מלדון משום שנוגעים הם בדבר, שאם לא יקבלו גרים רבים יהיו בטלים ממלאכתם. הנה הראנו לדעת כמה נזהרו חכמי הדורות בשמירת צנצנת המן - קדושת וטהרת היחוס בישראל".

בשנת תשד"מ (ט"ו סיון), כתוצאה מלחץ השלטונות בארץ ישראל על הרבנים בעניני הגיור ועוד טעמים שגרמו להתפשטות יריבו תעודות גיור שניתנו ללא בדיקות כדבעי, הנה לאור התעוררות דיינים רבים בארץ ישראל ומהבולטים בהם הרה"ג גדליהו אקסלרוד שקיבל עידוד מיוחד מהרבי בפרסום התקלה, יצאו גדולי הפוסקים, הגרש"ז אויערבאך זצ"ל והגר"ש אלישיב זצ"ל, בקריאה והוראת הלכה לרבני ודייני ישראל, וכן לרושמי נשואין להזהר שלא לסמוך כיום על תעודות גיור, ללא בדיקה שהגיור היה כהלכה.

כ"ב כ"ב פסקי דין ירושלים" (ח"ז ע' תל"ו): "האם על רושם הנישואין לעכב רישום נישואין למי שנראה לו שלא קבל מצוות בעת שנתגייר, למרות שבידו אישור גיור...כזה ההזיהור גדולי ישראל ביום טו סיון תשד"מ "את כל רושמי הנישואין, שההלכה מחייבת אותם לבדוק את כל המציג תעודת גיור הן מהארץ והן מחו"ל האם באמת היתה הגירות כהלכה כאמור לעיל, רק לאחר מיכן אפשר לרושם". בראשית המכתב כותבים גדולי ישראל: "היות ולצערנו הגדול נתברר לאחריהם מקרים של קבלת גרים מתברר שאחוז גדול מהם לא חשב לקבל על עצמו שמירת תורה ומצוות בעת מעשה הגירות, הנוגז מזהירים בה שהיא איסור חמור מאד לקבל גרים מבלי להיות משוכנעים שאכן דעתם באמת לקבל עליהם עול תורה ומצוות. הדבר פשוט וברור שגיור ללא קבלת קיום תורה ומצוות אינו גיור כלל אפילו בדיעבד". עוד מכתבים מגדולי הדור בענין זה המכוונים אל הרבנים רושמי הנישואין, הובאו בספר מגדל צופים.

וכתב הראשל"צ [הרב אליהו בקשי זורון] בהסכמה לס' תורת המשפט ח"ב כי "לצערנו המציאות מוכיחה שרבים מערימים על בתי הדין, ואין במעשיהם מעשה גירות כלל וכו', וזה מכבר יצאה קריאה של רבנים וגדולים בדורנו שאין לסמוך על תעודות גירות מבלי לבדוק אם אכן היתה קבלת מצוות כראוי לפחות בזמן הגירות". ובספר א"י ביה"ד הגדול תולדות מס' 121-363 כותב הרב שרמן "שהוראת ההלכה של מורי ופוסקי הדור אינה מבחינה בין תעודות גיור ומעשה ב"ד שהוצאו ע"י בתי דין צדק או בתי דין רבניים או בתי דין לגיור אחרים שנמצאים בארץ או בחו"ל, וחובת הזהירות שמוטלת על רושמי הנישואין חלה על כל המתגיירים שמבקשים להנשא כדמו"ל". ובהמשך שם: "דבר זה ראינו בעינינו בעשרות

שנים של ישיבה בבתי הדין, ברוב רובם של אותם שעברו הליכי גיור וגיורו ע"י בתי דין למיניהם, כולל בתי הדין המיוחדים לגיור, שהיסוד המרכזי של הגיור שהיא קבלת מצוות ועול מלכות שמים היה אצלם ולקוי ביותר ואע"פ שהצהירו מן השפה ולחוץ שהם מקבלים על עצמם עול תורה אנו סהדי שבנסיונות האישיות והחברתיות שהם היו בשעה שהצהירו על כך, שהצהירה הזו היתה אמירת דברים בעלמא בלא כל קבלה אמיתית של תורה ומצוות, וכל התנהגותם ואורחותיהם מיד לאחר הגיור הוכיח סופם על תחילתם. לאור מציאות זו שנוגעת להליכי גיור וגיור שנעשים ע"י בתי הדין, ניתן לומר את שקבע הרשב"א בשו"ת ח"א סי' אלף קמט כי אנו סהדי ברוב הדיינים שיושבים עכשיו בדין אינו בקיאים בכך ולפיכך יש לחוש לכך".

וראה עוד עדותו של הרב אנטון בתיק מס' 340-341 בבית הדין לעניני ממונות בירושלים, שהעיד בתור מומחה שבדק את עניני הגיורים, וכי "הכניחה והבדיקה של המועמדים לגיור נעשים בשטחיות, רוב הגיורים הם גיורי שקר". ונידון דידן שבית הדין לגיור ראה שהמבקשת מציעה אליו עם החבר החילוני, שלא כדין עשה בית הדין שאישר לה להתגייר, ומקרה זה מצטרף ל"רוב רובם של אותם שעברו הליכי גיור וגיורו ע"י בתי הדין למיניהם" כדברי ביה"ד הגדול הנ"ל, ובודאי שלפי אזהרת גדולי ישראל אין לרושם הנישואין לדרוש אותה לנישואין".

הגר"א הרצוג בעלייה לרגל בהג הסוכות בירושלים בתש"ה

כך כתב הרב אליהו בר שלום, רבה של בתים (משפט הכתובה ח"ז פס"ד סב): "ויש לעורר את רושמי הנישואין בכל אתר, כי ברישום לנישואין של מי שנתגייר שלא כהלכה (כלומר שהולכה שולל את בית הדין על רצונה לקבל עול מצוות ולמעשה מעולם לא נהגה בהם, וכפי שמתברר לעיתים אצל רושם הנישואין), יתכן שהם מכניסים גויה לכרם של ישראל, היא ובניה ובנותיה לעולם. ויש להיות זהירים מאוד בכך. וככתב עוד "נוסיף אזהרה קצרה על סידור חוקי למי שלא נתגיירו כדת, הנה פשוט אצל כל הפוסקים שגר או גירות שלא התגיירו כדת, הינם עדיין גוים גמורים. וכן גר או גירות אצל רפורמים הינם עדיין גוים גמורים... כמו"כ גם בארץ ישראל, שאם לא נתגיירה כלה זו בב"ד רבני אורטודוקסי, אם בשעת הגירות לא חשבה לקיים תורה ומצוות אלא רק להיות "ישראלית חילונית" (כמו ששומעים בעו"ה מכמה גרים), הינה עדיין גויה גמורה, והמאשר או מסדר קידושין לאשה כזו הופך אותה ואת כל בניה אחריה ברגע קט ל"יהודים" בלי שיוכלו להחזיר את הלגלג לאחור.

...והעוסקים בענין יודעים כמה המבוכה קשה בזה בארץ ישראל, כאשר יש אישור גירות מב"ד כלשהוא, התקף ע"פ התקנות או החוק, ומאידיך רושם הנישואין רואה כי הגר הלז או הגירות הזו מעולם לא נתכוננו לקבל עול מצוות ואף לא שמרו שבית אמת, ונמצא שהוא מכניס כעת גוים לעם ישראל. וצריך הרבה גבורה ויראת שמים לזה, לברוח מן האיסור. וזה לשונו הקצר וחותר של הגר"מ פינשטיין בשו"ת אגרות משה (אבה"ע ח"ד סי' טז): "בדבר ובת של גירות שנתגיירה בלא קבלת מצוות, אין שהיה אצל רב בשם ארטאדאקשינער רב, אינו כלום. ואין להזדקק להו אם לא דרוצים להתגייר בקבלת מצוות כדיון. ומה שילכו לרעפאמער ולקאנסערוואטיוון אין לחוש לזה להקל בשביל זה". ועיין עוד אזהרת גדולי הדור הקודם על פתגם נגא, בספר 'שעוריות הגרים המזוייפים' (עמוד 322). ואזהרת הגרש"ז אויערבאך זצ"ל בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' לה אות ג), ואזהרת הגרי"ש אלישיב (שלי-

ט"א) [צ"ל] בחו' מבקשי תורה (קובץ כג עמ' צ ואילך), ושם הכריזו נמרצות שעל רושם הנישואין לברר אם תעודת הגיור אכן מוכיחה שהנ"ל גר יהודי ככל הלכתו (אזהרה זו נתפרסמה בחוצות בטי' סיון תשד"מ, בחתימת גדולי הדור מאז, ושוב בכ' סיון תשד"מ מהגר"ש וואזנר ובד"ץ העדה"ח ש"על כל הבאים להנשא עם גר או צאצאיו לברר אם אכן הגירות כדת של תורה".

בעונותינו הרבים השלטונות העלו הרבה גוים והקימו בתי דין מיוחדים ומערך גיור סיטונאי, בהוראה מכוונת לפתור את "בעיית גויותם" ולהפכם לישראלים רגילים, ונתנו לתוכנית זו מעמד של משימה לאומית, ומשקיעים בזה הרבה מאוד משאבים, ועושים על זה תעמולה רבה בקרב העולים..".

כך כתב הרב אביגדור נבנצל: "דברי הראשונים שמר מצטט, ברובם מאבדים את תקפם לאור שנוי המצב שעמדו עליו הדבר אברהם וההיכל יצחק שכת"ר מזכיר, שהיום אין שום סבירות לכאורה שהמתגייר לשם אישות וכו' מתכוון לקיים מצוות, מאחר שגם רבים מאחב" ללצערו אינם מקיימים מצוות.

יש להניח שהוא כמעשה הגיור הצגת תאטרון ותו לא. הרמב"ם (פי"ג מהל' איסו"ב ה"ד) כשהוא מתחיל לדבר על הגרים אומר כשיצאה הנפשו להכנס לברית ולהסתופף תחת כנפי השכינה ויקבל עול תורה... גיור צריך ללא מתוך אמונה בבורא ובע"פ, ומתוך רצון ללמוד תורה, וגיורים שאינם כאלה אין בהם כל ערך, הם מכניסים גוים לקהל ישראל, ומחריבים את כרמו ית', ואין כל נפ"מ מן הרבנים שעושים זאת, ומי הקהל שקבלו אותם על עצמם ודברי הרב שרמן שליט"א שרירים וקיימים. כמו עיני נוכחתי בתוצאות אחד הגיורים. גם הלהיטות של ראש הממשלה לאשר גיורים מוכיחה על ערכם של אלה, כי הרי אין רצונם של החילונים לגרום לרוב דתי בארץ.

... אולי כדאי שכת"ר יערוך מחקר בין הגרים האלה איזה אחוז מהם שומרים שבת, ושאר מצוות מפורסמות, אולי ישתכנע שהגיור הזה הוא מצד "דברים שבלבו ובלב כל אדם". ואינו מקבל עליו כלום.

כן כתב הרב נבנצל במכתב הסכמתו לספר 'כגר כאזרח' שדחה את הגישות החדשות המתפשטות בעניני הגיורים "זכיתי לראות את הספר 'כגר כאזרח' מאת הג"ר מרדכי אלתר שליט"א והוא מלא וגדוש בתורה, וביראה הקודמת לחכמה, ונלחם מלהמתה של תורה נגד הרוצים לפרוץ גדר ולהכניס זרים בית ישראל בלא קבלת מצות כדיון ויש מי שצמצם היתרו רק לאלה שמצד האב הם מזרע ישראל וכל אלה אין הלכה כמותם, ואין לקבל לעם ישראל אלא במילה וטבילה וקבלת כל המצוות כדיון, ולא לקיים קוצים בכרם".

כן פרסמו הגרי"ש אלישיב והגר"ש וואזנר והגר"נ קרליץ והגר"ח קניבסקי ופוסקים נוספים, דעת תורה בשנת תש"ע בו הם מבהירים אודות הפרסומים שניתנו כיום לגייר גם ללא כוונה לשמירת המצוות, שאין שום צד בהלכה שיוזעיל גיור כזה, והאומר כן מגלה פנים בתורה שלא כהלכה, וכן כתב הגר"ע יוסף במכתבו משנת תשע"א אודות פירסומים אלו.

כך פרסמו עשרות רבני חב"ד, בהם חברי בית דין רבני חב"ד באה"ק וחברי בי"ד דשכונת קראון הייטס, במכתבם משנת תשפ"ב: "מתוך דאגה עמוקה לגורל עם ישראל בארץ הקודש ובכל העולם. הנוגז בזה לפרסם מדבריו וזעקתו של הרבי מליובאוויטש בנושא... וכשהחלה העלייה מרוסיה לפני חמישים שנה, היה מי שקרא לעשות 'הנחות מיוחדות' בגיורם של הנשים הנכריות שהגיעו משם ולחפש עבורם דרכי היתר ח"ו בשולחן ערוך והקלות מיוחדות כדי לפתוח עבורם דרך רחבה יותר. הרבי זעק על כך מרה ואמר כי הכרזה זו גרמה לשינוי יחס רוסיה לישראל באותה תקופה ומעורבותה בבטחון ישראל לרעה. הרבי הוסיף כי פריצת החומה שבין ישראל לעמים בהכרזה על גוים שהם יהודים, מביאה לכך שאמונת העולם מתערבים ומביעים דעות בנוגע לשטחי ארץ ישראל, וכי זהו עניין של פיקוח נפש שגרם לנפילת קרבנות ואבדות בעם ישראל ר"ל. ומכיוון שכך, קרא הרבי להתנתן ולבקש רחמים מאלה שטענו ורצו למצוא מקום בשלחן ערוך "להקל" ולומר על גוי שהוא יהודי, להתחרט על הדברים כשם שיש להם רבינו הודה לזה בוש כאשר נשמטה הלכה ממני", וממנו נלמד "לא להתבייש מלהודות בטעות ובעובדה שהאמת היא כפי שנאמר בתורת אמת. הנמצאים בתוך הממשלה. שבוודאי יקו להם חיי כל פרט מישראל, וכל שכן חיי רבים, ייענו ודאי לתפילות ובקשות ודמעות ההורים והאחים והאחיות של הקרבנות שנפלו ויודיעו מיד על חרטתם (לקוטי שיחות חלק ט"ו ע' 259 ואילך). ובהמשך

Arriving at a Settlement Agreement

When a Bais Din is empowered to arbitrate a settlement, either because the parties agreed to it, or because a p'shara is mandated as mentioned above, they must consider multiple factors. The primary factor (Sanhedrin 6b) is their assessment of what the halachah is according to din, which is then considered against a certain amount of concession for the sake of shalom, as mentioned above. As a general rule, a settlement amount within one-third of what the din would have been is considered a valid p'shara aligned with the din (Pischei Teshuvah C.M. 12:3). However, there are many other factors that the dayanim will consider.

Umdenah

In a case where the facts are not known and cannot be determined, a dayan may consider using an umdenah, a settlement that reflects what he feels the din should be, so as not to leave the matter unresolved. Technically, he may do so even against the will of the litigants (C.M. 12:5, Sema 12).

Similarly, although nowadays a dayan should not judge based on his own intuition or estimation, he also may not rule in a way that is clearly unjust, even if it is the straightforward outcome. If it seems that the outcome may not be objectively honest and fair, the dayan must do his best to uncover the truth or seek a compromise (C.M. 15:5). For example, if a litigant is clearly being evasive, but he happens to be the possessor, the dayan may not ignore the implied deceit and rule in his favor. [In fact, according to some Poskim, a litigant's refusal to answer questions posed by the dayan is conclusive proof of dishonesty (Nesivos Hamishpat 15:2). Alternatively, if witnesses testify, but the dayan is certain that they are lying, he may not stick to the letter of the law and rule in accordance with their testimony. There is a dispute among the Rishonim as to whether the dayan may impose a settlement in such a scenario, or if he must do whatever he can to encourage the parties to arrive at a settlement, but is not authorized to force it (Biur HaGra C.M. 15:24; Pischei Teshuvah 15:9).

Halachic Doubts

Another instance where many Poskim advocate for a p'shara is in cases of halachic doubt (Maharsham 5:1; Igros Moshe C.M. 1:47). However, this seems to conflict with the tenet that in all cases of halachic doubt, we apply the rule of hamotzi meichaveiro alav haraya (Rema C.M. 25:2): whichever party currently possesses the object in question is allowed to keep it.

Apparently, if there is a strong basis not to say hamotzi meichaveiro alav haraya, the dayan should seek a p'shara. For example, if according to regular halachic principles the muchzak is entirely wrong, but there are two obscure opinions in halachah supporting his position, or even one opinion, if it is that of an established gadol b'doro, then halachah technically allows for the muchzak to say kim li in order to retain his money, because it is within the realm of a safeik in halachah. In truth, however, it is unclear whether this safeik really exists since the vast majority of opinions are against the muchzak. In such a case, it is incumbent upon the dayanim to seek out a p'shara (Pischei Teshuvah Klalei Tefisa end of siman 25).

Lifnim Mishuras Hadin

Some Poskim suggest that in a case where a litigant is not obligated to pay for damages according to the letter of the law, but he does have a responsibility to pay "*latzeis yedei shamayim*," Bais Din should take that into account when suggesting a p'shara. For example, if the litigant caused a *g'rama b'nezakim*, indirect damages, Bais Din may factor that into the settlement (R' Z.N. Goldberg Dinei Borerus pagep. 267).

Another case where a dayan might issue a p'shara that deviates from the strict halachah, would be in a case of *lifnim mishuras hadin*, when a person may be expected to go beyond the letter of the law.

There is a major dispute among the Acharonim as to whether a Bais Din may coerce a litigant to go *lifnim mishuras hadin* if Bais Din deems it fitting to do so. Some authorities say Bais Din can and should, even using actual coercion (Bach C.M. 12). Others say they may use verbal coercion but not physical. A third opinion says it may only be suggested, but it may not

be forced upon the parties at all (Pischei Teshuvah C.M. 12:6). Another opinion suggests that in scenarios where the law of the land requires something that is also fitting to do as a way of going *lifnim mishuras hadin*, a Bais Din should compel the person to do so (Ketzos Hachoshen 259:3).

As a corollary of the rule of going beyond the letter of the law, there is an additional concept in the rules of p'shara which is to consider what is the right thing to do even if technically, the halachic conclusion would be otherwise. If the parties are willing to abide by it, then the dayan should add these considerations into the settlement agreement (Divrei Malkiel 2:133).

An Invalid P'shara

A litigant may not seek out tactics of evasion or obstruction to compel the opposing party to settle with him. If a p'shara is reached as a result of such practices, the one who engaged in them remains responsible to Heaven to pay the difference (C.M. 12:6). According to some Poskim, if a litigant knows with absolute certainty that he is justified, and he is not doing anything that is demonstrably dishonest, then it is permitted (Nesivos Hamishpat 12:8). Other Poskim disagree and rule that even if a litigant knows his claim is true, he may not use dishonest means to change the outcome (Gra C.M. 12:11). A third opinion suggests that although a litigant may not actively employ evasive tactics, he may passively refrain from doing anything which would help the opposition's case, even if this will cause them to compromise on their position (Pischei Teshuvah 12:8).

If a p'shara was reached based on a factual error, such as if the litigant thought he was required to swear and this was later discovered to be incorrect, or if he thought he had no proof to substantiate his claim and later found proof, then the p'shara is void even if a kinyan had originally been effected to uphold it (C.M. 25:5). However, small errors that do not affect the main positions of the parties do not invalidate the settlement. Additionally, even if part of the p'shara was done in error, this does not necessarily invalidate the entire agreement (Pischei Teshuvah C.M. 25:13).

In partnership with the Bais Haavad's Yorucha Program
To learn more about Yorucha visit yorucha.org

לסיכום, כל גדולי הפוסקים הביארו שללא קבלה אמיתית של קיום המצוות, אין שום משמעות לטקס, גם אם הגוי הצהיר בפני בפני ג' שומרי מצוות שהוא מקבל עליו מצוות, ועל כן, - ובמיוחד בזמננו שרבו קלי דעת בכל העולם שמגיירים ללא בדיקה אמיתית, או שטועים בעיקרי הלכות גיור ע"י חיבורים ופרסומים שונים ה"מגלים פנים בתורה שלא כהלכה" - אסור להסתמך כיום על תעודות גיור, ללא בדיקה שהגיור היה כהלכה בקבלת מצוות אמיתית[2].

מצוות כפשוטו לקבל על עצמו לקיים אותם בפועל אלא מספיקה הצהרה בפה, היפך דעת כל הפוסקים בהגדרת גיור כהלכה..

וכן כידוע וכפי שעוררו על כך פוסקי הדור כמה וכמה פעמים, יש לפרסם ולהזהר במיוחד את כל ה'שלוחים' ובתי חב"ד ברחבי העולם העורכים ברית מילה, בר מצווה, חופה וקידושין וכו', שלא להכיר ולסמוך ח"ו על "תעודות גיור" בלי בדיקה שאכן הגיור נעשה כהלכה בקבלת מצוות אמיתית".

וכן אנו פונים לכל אשר בידו... לעמוד על המשמר שיתבצעו אך ורק גיורים כהלכה דהיינו בקבלת המצוות בשלימות ובאמת ובתמים ע"מ לקיימם, ורק ע"י דינים שאינם מוטעים בהלכות גרות".

לדבריו הקדושים הננו בזה להתריע ביחס למצבנו הנורא כעת, כאשר בנוסף להידרדרות האימונה הקיימת זה מכבר בדורנו שרבו הגיורים המזויפים הנעשים ללא קבלת מצוות אמיתית, הנה בשנים האחרונות כמו כאלו שגילו פנים בתורה שלא כהלכה, וחידשו שיש עלינו משימה ואחריות ומצוה לרדוף אחר גייים גמורים ולשכנעם "להתגייר" (וחידשו מדעתם ובסילוף חמור, שלאילו שסבם וכי"ב היה יהודי יש מעמד מיוחד ושונה מכלל הגויים המהווה עילה לשכנעם להתגייר, וכן חידשו גדרים חדשים בעצם הליך הגיור וקבלת המצוות שלהם), ולכן ג"כ המציאו "רפורמה" חדשה בהלכות גיור, ומגיירים גם כאלה שברור לנו שאין מקבלים עליהם שמירה מחילול שבת וכו', ונקרא בשם "גיור למסורתי". וכן עוד עקירות חמורות בעניין הגיור, כמו שלדבריהם אין קבלת המצוות מעכבת את הגיור בדיעבד, ושאינו פירוש קבלת

[1] ראה שו"ת דברי חיים ח"ב סי' ל"ז, אמרי יוסף סי' קע"ז, שרידי אש ח"ג סי' ג, משנה שכיר יו"ד סי' ר, והנסמן ב"כרך באזרח" שער חמישי, שליחות כהלכה ע' 148 ואילך, ושם בע' 152 מדברי הרבי להרב חיים הלל אזימוב "אי אפשר לומר בכלל, ואודות כל פרט ופרט. עליו להתיעץ עם רבנים על אחר...", וראה עוד בהנסמן בהמבדיל בין ישראל לעמים פ"א[2] להרחבה בעניינים אלו, ראה בספר "המבדיל בין ישראל לעמים-גיור כהלכה" פרקים א-ט"ו, שיצא לאור לאחריונה, הספר זמין במאגני הספרים היברו בוקס ואוצר החכמה.

Dr. Menachem Jacobs

A Halachik Basis for End-of-Life Care part 1: Chazal**Part 1**

Until the mid-20th century, most people died at home. Since then, advances in life-sustaining medicine, including ventilators (1960s-70s), vasopressors (1970s-80s), and inotropic agents to artificially improve heart function (1980s-90s), drastically altered end-of-life care. Ventilators allow respiratory support far beyond what would otherwise be possible, vasopressors artificially maintain blood pressure, and inotropes sustain cardiac function, leading to a shift where most deaths now occur in hospitals, often with extensive medical intervention.

While these technologies save lives, they also raise ethical and halachic dilemmas. There is considerable disagreement amongst the poskim as to when one is allowed to give up on further treatment available treatment. We will explore the halachic framework of end-of-life care, outlining the various opinions of the poskim when treatment is obligatory, when it may be withheld, what types of treatment can never be withdrawn, and how the majority of contemporary Poskim navigates these complex decisions in an era where life's final journey is increasingly medicalized.

Chayei Olam vs. Chayei Sha'ah vs End of Life

We have previously explored the distinction between chayei olam (long-term life) and chayei sha'ah (short-term life) and established that we are not always required to pursue additional treatment when longevity is uncertain. However, it is important to note that the primary sources in that sugya focused on whether we are obligated to pursue a treatment that carries additional risk, weighing short-term survival against long-term outcomes (see Taz Yoreh Deah 155:2).

The present discussion, however, raises a different halachic consideration—not about whether one is or is not allowed to pursue a risky medical intervention, but whether we are obligated to act when there is no additional risk to intervene and a near certainty of death if we refrain. While these cases are distinct, we will see that many poskim borrow language and logic from the sugya of chayei olam vs. chayei sha'ah and utilize these categories to differentiate various ethical considerations for different clinical realities, which in itself represents a halachic innovation in how we approach end-of-life care.

Life at All Costs? The Halachic Debate on Prolonging Life

One might naturally assume that Jewish law mandates

every possible medical intervention to extend life and forestall death. This assumption finds support among several prominent authorities who maintain that the sanctity of life is absolute, infinite, and indivisible—requiring its preservation under all circumstances, regardless of suffering, prognosis, or even the patient's expressed wishes (Gesher HaChayyim 1:2b, note 3; Rabbi Yisrael Immanuel Jakobovits, HaRefuah ve-haYahadut, p152; Rabbi Eliezer Waldenberg, Tzitz Eliezer 10:25, ch. 6).

This position draws strength from primary sources in Chazal that emphasize the immeasurable value of life. The Mishnah in Pirkei Avot (4:17) states: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא"—"More precious is one hour of repentance and good deeds in this world than all the life of the World to Come." This suggests that even the briefest moments possess infinite worth.

The account of Rabbi Chanina ben Teradyon's martyrdom reinforces this principle. Condemned by Roman authorities to death by fire, the sage endured unbearable agony as his students urged him to hasten his death by inhaling the flames. His response reveals the theological foundation underlying this approach: "נוח לי שיטלנה מי שנתנה ואל אחבל בעצמי"—"It is preferable that He who gave me my soul should take it away [rather than that I should harm myself]" (Avodah Zarah 18a).

Perhaps no source demonstrates this commitment more emphatically than the Gemara in Yoma 83a presents the case of someone trapped under collapsed debris on Shabbos:

מפקחין עליו את הגל, אפילו ספק אם יש שם אפילו ספק חי ספק מת אפילו ספק ישראל ספק נכרי... מצאו אותו חי מפקחין עליו את כולו, מצאו אותו מת יניחוהו במקומו.

"Even when there is uncertainty about whether anyone is actually present, whether they are alive or dead, or even whether they are Jewish, we are obligated to dig through the rubble. Should rescuers discover even barely perceptible signs of life, they must continue their efforts."

This establishes the foundational principle that pikuach nefesh overrides Sabbath observance, even when the life in question constitutes merely change shari'ah—moments of remaining life.

Challenging the Absolute Position

Yet other primary sources present a more nuanced picture, challenging us to recognize the complexities of this sugya.

The account of Rebbe's final illness is quoted in poski-

m as a striking counterpoint (Ketubot 104a):

סליקא אמתיה דרבי לאיגרא, אמרה: עליוני' מבקשין את רבי והתחתוני' מבקשין את רבי, יהי רצון שיכופו תחתונים את העליונים. כיון דחזאי כמה זימני דעייל לבית הכסא, וחלץ תפילין ומנח להו וקמצטער, אמרה: יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים. ולא הוו שתקי רבנן מלמביעי רחמי, שקלה כוזא שדייא מאיגרא לארעא, אישתיקו מרחמי ונח נפשיה דרבי.

"Rebbe's maidservant ascended to the roof and said, 'The Heavens request Rebbe and the earthly realm requests Rebbe. May it be God's will that the earthly realm should overpower the Heavens!' When she saw how often Rebbe had to go to the washroom, removing his tefillin and then putting them back on, and how he was suffering greatly, she said, 'May it be God's will that the Heavens should overpower the earthly realm!' The sages were not silent in their prayers for God's mercy, so she took a pitcher and threw it from the roof to the ground. [The praying people] ceased from [their prayers for] mercy and Rebbe's soul departed.

Rabbeinu Nissim (14th century) draws explicit implications from this narrative in his commentary to Nedarim 40a:

"פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה"

"Sometimes one needs to pray for mercy for the patient to die, such as where the patient is in great pain due to his illness and he cannot live."

This suggests that prolonging life is not always the paramount concern when suffering becomes unbearable and recovery impossible, and we must even hope and pray for life to end.

Another revealing discussion appears in Gittin 70a, where Shemuel—himself a Rov and physician (see Baba Metzia 85a and rashi there "Shmuel Yarchina") addresses a case of mortal wounding:

"האי מאן דמחו ליה באלונכי דפרסאי מיחייא לא חיי. אדהכי והכי ניספו ליה בשרא שמינא אגומרי, וחמרא חייא, אפשר דחיי פורתא ומפקיד אביתיה"

"If someone is struck with Persian [poison-tipped] lances, he will not live. Give him rich meat barbecued on coal, and undiluted wine; perhaps he will live a little and instruct his household."

The implication of Shmuel is that we may extend life when it serves the patient's interests, but such extension is not automatically mandated in every circumstance.

In the next column, Bezah, we will explore how the Gedolei Rishonim and Achronim address this issue and provide a spectrum of modern opinions on the matter.

CHAG HASMICHA

5785

JUNE 25, 2025
DOORS OPEN 7 PM

Wednesday, 29 Sivan

THE PALACE HALL
BROOKLYN, NY 11218

RSVP TODAY

<https://onlinemachon.com/chag/>